

הקצה

את ערוץ 14 צריך לסגור, אבל לא בגלל הדעות. בגלל השקרים

הליברלים צריכים להבין: במלחמה על האמת יש קולות שפשוט לא ראויים להישמע

נבו שפיגל לעקוב

07 בינואר 2026

יותר מעשור חלף מאז שערוץ 14 הפציע בחיינו, והיום אפשר לומר בעצב שהזלזול בו, בראשית דרכו, התגלה כטעות. מדי ערב הוא מעניק לקהל עירוי מזוקק של שנאה, גזענות ובורות. צופה אדוק של הערוץ, שאינו מקבל מידע ממקורות נוספים, עשוי לחיות בתחושה שהוא נתון למצור בידי קואליציה אימתנית של שמאלנים, מוסלמים וטרנסג'נדרים. בתגובה, עולות קריאות לסגור את ערוץ 14, והדבר מביא את הציבור הליברלי לכדי מבוכה: הרי חופש הביטוי והעיתונות הם מאפיין עיקרי של ליברליזם, ובכלל יש רתיעה מלתת לממשלה כוח לקבוע אילו דעות ראוי להשמיע. אך המבוכה אינה במקומה: ערוץ 14 הוא לא ערוץ תקשורת, אלא כלי להפצת תעמולה ושקרים, ובכך הוא מכרסם ביכולת לקיים דמוקרטיה ליברלית. חברה ליברלית זקוקה לאמת, ובלעדיה היא לא תשרוד.

בעולם המודרני אמצעי תקשורת הם מתווך הכרחי בינינו לבין העובדות. אותו "שכל ישר של העם", שמנהיגים פופוליסטים אוהבים לדבר בשמו, כלל לא רלוונטי כשההתרחשויות כל כך סבוכות ורחוקות מהאזרח הפשוט. עובדה זו הובילה את האינטלקטואל האמריקאי וולטר ליפמן לזהות, כבר לפני מאה שנה, את הכוח של אמצעי התקשורת בחברת ההמונים לערוך מניפולציה בתהליך של ייצור "דעת קהל". מכאן נובעת מסקנה חשובה: בחברה החופשית אמצעי תקשורת מהימנים הם לא מיזמים עסקיים בלבד, אלא שירות חיוני למימושה של השתתפות פוליטית דמוקרטית.

חסידי חופש הביטוי המוחלט, שלפיו כל אמירה כשרה וכל הגבלה בעייתית, מאמינים שרק כך ניתן יהיה לייצר "כיכר שוק של דעות" שבסופה המוצלחת ביותר תגבר על האחרות. אך זו תפיסה נאיבית. ראשית, מפני שאנשים אינם צרכני אמת. הם אינם בוחרים אמצעי תקשורת לפי מידת המהימנות שלהם, אלא לפי מה שהם אוהבים לשמוע. לעתים קרובות מדי, אנשים כלל אינם רוצים לשמוע את האמת, ואין להם גם פנאי ויכולת לקבוע מי דובר אמת ומי לא.

ושנית, חסידי חופש הביטוי המוחלט מחמיצים הבחנה יסודית בין דעה לדיווח. הבעיה עם ערוץ 14 אינה (רק) הדעות המבחילות שמופיעות בו. הבעיה היא חוסר המחויבות השיטתי שלו לדיווח מהימן של עובדות. לא רק שערות 14 נהנה מהתעלמות מצד הרגולטור מהפרות שיטתיות של תנאי רישיונו, אלא שהוא גם זוכה למימון נדיב באמצעות פרסום ממשלתי. ערוץ 14 כלל לא שואף לעמוד בסטנדרטים אתיים בסיסיים. זה לא באג'נדה שלו.

שום זכות חוקתית אינה מוחלטת — בשם חופש העיסוק, למשל, אינני רשאי לקרוא לעצמי "קרדילוג" אם לא הוענק לי תואר דוקטור והתמחיתי ברפואת לב. גם התקשורת זקוקה לכללים שיגדירו מה מותר ומה אסור. כפי שקובעת ד"ר איילה פנייבסקי בספרה החדש "הצזורה החדשה" (הוצאת רדיקל), לציבור יש אינטרס אקוטי בסביבת מידע מהימנה. חופש הביטוי הוא אמצעי לקידום חקר האמת, אך בדיוק משום כך אין להחילו על שקרים מודעים. השופט האמריקאי אוליבר ונדל הולמס קבע כי לא ניתן להגן בשם חופש הביטוי על אדם שצועק "שריפה" באמצע תיאטרון הומה כדי ליצור תבהלה. אך ערוץ 14 והממשלה בישראל מעוניינים בתבהלה. מה שמפריע להם הוא בדיוק הדיווח על העובדות. את גלי צה"ל הם רוצים לסגור לא בגלל הדעות שמושמעות שם — ואלה לא דעות שמאלניות — אלא בשל עצם המוכנות להמשיך לדווח על עובדות גם כשהן אינן נוחות לשלטון.

כוחות סמכותניים תמיד ניצבים על אדני שקרים, משום שלאמת יש כוח לערער על סמכות. הדבר היה נכון כשניצני המהפכה המדעית הביכו את התיאולוגיה הקתולית, והוא היה נכון כשאזרחי ברית

המועצות גילו שהחיים במדינה קומוניסטית הם בפועל מופת של דלות ואומללות ביחס לחלופות במערב הקפיטליסטי. המשטרים הסמכותניים החדשים, דווקא מפני שאינם טוטליטריים, רגישים לכך במיוחד. הם מקדמים דמוקרטיזציה חלולה שבהן עדיין מתקיימים תהליכים אלקטורליים חופשיים למחצה, שבמסגרתם לציבור יש יכולת מסוימת לבחור חלופות. הם מתהדרים ברצון העם, אך בפועל מבועתים ממנו. לכן הם לא רק מוכרחים לקדם זרם בלתי פוסק של שקרים קטנים ובינוניים, אלא גם חייבים להכשיל את פעולתם של כל המוסדות והנורמות שמאפשרים לציבור להבחין בין אמת לשקר.

לטשטוש האמת יש השלכות. כפי שכתבה [לאחרונה](#) ענת ג'ורג'י ב-TheMarker, על אף המחדל העצום של הממשלה והחורבן שספגה שדרות ב-7 באוקטובר ובעקבותיו, תושבי העיר ממשיכים לתמוך בהתלהבות בנתניהו ובליוכוד. זה מתאפשר רק בזכות ערוץ 14 ודומיו, שמיד לאחר הטבח יצא למתקפה חריפה על העובדות. הדה-לגיטימציה המתמשכת כלפי כל מוסד שעשוי לקבוע קביעות עובדתיות, שיעזעזעו את הנרטיב שבונה הממשלה, דורשת את סביבת השקר של ערוץ 14. המניפולציה נדרשת כדי שמגדל הקלפים לא יקרוס. תרבות השקר בערוץ 14 אינה נספח של שיח השנאה, אלא תנאי מקדים לו.

בהתמודדות עם משבר הליברליזם אסור שנשאף לחזור לעולם של אתמול, שלעולם לא ישוב. עלינו לחשוב מחדש על יסודות הדמוקרטיה הליברלית בעשורים האחרונים. מגבלות על חופש הביטוי וחופש העיתונות הם בוודאי חלק מכך. המשבר חשף את שברירות תנאי הרקע שנדרשים לפוליטיקה ליברלית, ולכן עלינו לחזק אותם. לגופי מדיה גדולים יש אחריות ציבורית לתחזוקת סביבה אפיסטמית בריאה, לאפשר לציבור לגשת לעובדות ולגבש דעות. רישיון שידור צריך להיות מותנה בעמידה בסטנדרטים הולמים, וככל שערוץ 14 אינו עומד בהם יש לשלול את רישיונו.

שינויי העתים בצריכת המידע מחייבים חשיבה כוללת מחדש. החלוקות הברורות בתפקידים בין המדווחים למפרשים כבר אינן מוחלטות. יעקב ברדוגו, למשל, מדגיש שהוא "איננו עיתונאי", אך

מתיימר בכל זאת "לייצג את האמת" ו"לחשוף סקופים". עצם ההגדרה של כלי תקשורת השתנתה, ומספר העוקבים של עמוד טלגרם כ"אבו עלי אקספרס" גבוה ממספר הקוראים של עיתון הארץ. דווקא לנוכח ריבוי הקולות הזה, חובה לראות בדיסאינפורמציה כזיהום סביבתי, ועלינו להרחיב כלים כמו תובענות ייצוגיות ורגולציה כדי לשקם את האמת.

אך חשוב מכך, עלינו להתנער מתפיסות נאיביות של הליברליזם. אסור שנימנע מלקחת את הצד של עצמנו בוויכוח, בוודאי ביחס לחופש הביטוי. וכפי שהפילוסוף ברנרד וויליאמס ציין באופן ציורי ביחס למוזרות האמריקאית של חופש ביטוי מוחלט: חופש הביטוי צריך להיות רחב דיו כדי לאפשר לאנטי-ליברלים לתלות את עצמם, אך לא רחב עד כדי כך שהם יתלו אותנו.

נבו שפיגל הוא דוקטורנט לפילוסופיה באוניברסיטת תל אביב ועמית במכון מולד.

לחצו לקבלת עדכונים בנושא:

ערוץ 14

הצג עוד

מערכת | הנהלה | מדיניות פרטיות | תנאי שימוש | צרו קשר |
רכשו מינוי | ביטול מינוי דיגיטלי | שאלות ותשובות | פרסמו אצלנו

חדשות, ידיעות מהארץ והעולם - הידיעות והחדשות בעיתון הארץ. סקופים, מאמרים, פרשנויות ותחקירי עומק באתר האיכותי בישראל
© כל הזכויות שמורות להוצאת עיתון הארץ בע"מ